

Ryszard Szczygieł

Lubelska Rada miejska w okresie tumultu 1522-1523 r.

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F, Nauki
Humanistyczne 29, 43-51

1974

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Instytut Historii Wydziału Humanistycznego UMCS

Ryszard SZCZYGIEŁ

Lubelska rada miejska w okresie tumultu 1522—1523 r.

Городской совет Люблина во время волнений 1522—1523 гг.

Conseil municipal de Lublin dans la période du tumulte de 1522 à 1523

Wystąpienie mieszczan lubelskich przeciwko władzy rady miejskiej z lutego lub początków marca 1522 r. odbiło się szerokim echem na terenie miasta a także na dworze królewskim.¹ Tumult był reakcją na nadużycia, jakich dopuszczali się ludzie rządzący miastem przed jego wybuchem. Jednocześnie zachwiany został autorytet rady, wyrobiony w okresie, gdy była ona organizatorką walki mieszczan lubelskich z władzą wójta dziedzicznego.² Obecnie rada znalazła się w ostrym konflikcie z siłami społecznymi, które ją w tej walce popierały. Jakie były tego przyczyny? Kiedy doszło do rozdzwieku wśród społeczności lubelskiej?

Wydaje się, iż nastąpiło to po r. 1504. Dziedziczne wójtostwo zostało wtedy wykupione z rąk krakowskiej rodziny Morsztynów „za pieniądze ogółu obywateli miasta [...]”.³ Zmiany w strukturze władzy, likwidacja czynnika feudalnego na terenie miejskim, nie oznaczały przejęcia jej przez ogół mieszczan, ale przez grupę najbogatszych kupców i rzemieślników. Wzrosła tym samym rola rady miejskiej — organu który reprezentował interesy tej grupy. Rada stała się zarazem jedyną władzą Lublina. I tutaj rozeszły się drogi patrycjatu oraz pozostałych grup mieszczaństwa. Grupa rządząca dążyła oczywiście do wzmocnienia swej władzy w mieście kosztem pozostałych warstw mieszczańskich, a to przecież było sprzeczne z celami tychże, domagających się równego udziału w rządach miastem.

Konflikt narastał w latach 1518—1522.⁴ Obok zarysowanej linii ukła-

¹ Por. list podkanclerzego P. Tomickiego do kanclerza K. Szydłowieckiego z maja 1522 r. o wydarzeniach w Lublinie. *Akta Tomiciana*, t. VI, Poznań 1857, s. 72—73.

² K. Myśliński: *Wójt dziedziczny i rada miejska w Lublinie. 1317—1504*, Lublin 1962.

³ Stwierdzenie to znajduje się w wyroku królewskim z 11 IV 1523 r. Or. w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Lublinie (dalej — WAPL), Dokumenty miasta Lublina (dalej — DmL), sygn. 33.

⁴ Szerzej omówiłem te zagadnienia w pracy *Walki społeczno-ustrojowe w Lublinie w pierwszej połowie XVI w.*, Lublin 1973 (maszynopis rozprawy doktorskiej).

du sił społecznych w mieście na jego wybuch złożyły się: ogólna sytuacja wewnętrzna w państwie Zygmunta Starego oraz wydarzenia drugorzędne, jak np. pożar Lublina z r. 1515, czy nadużycia rajców.⁵

Otwarte wystąpienie mieszczan zaskoczyło grupę rządzącą, ale jej nie zdezorientowało. Przebieg wydarzeń wykazał, iż rajcy w pierwszym okresie tumultu nie mieli wcale ochoty rozmawiać z opozycją.⁶ Dopiero gdy przybyła do Lublina komisja królewska, doszło do rozmów skłóconych stron. Efektem działalności komisji był dekret wydany 4 czerwca 1522 r., a następnie potwierdzony przez Zygmunta Starego w Wilnie 21 czerwca 1522 r.⁷ Dokument ten ma wydźwięk kompromisowy. Władzom państwowym chodziło głównie o pacyfikację nastrojów w mieście. Jednocześnie, aby uśmierzyć spór, komisarze musieli ograniczyć dotychczasowy zakres władzy rajców. Ograniczenia te miały zapobiec nadużyciom oraz trwonieniu majątku miejskiego.

Na czym więc polegały te ograniczenia? Opozycja uzyskała przede wszystkim prawo udziału w wyborach wójta sądowego.⁸ Przepis ten wraz ze sformułowaniami dotyczącymi procedury sądowej oraz stosunku rajców do pozostałych członków gminy, w poważnym stopniu ograniczył samowolę sądową grupy rządzącej. Nic więc dziwnego, że jedynym artykułem wyroku komisarskiego apelowanym przez radę wobec króla był artykuł przyznający pospólstwu prawo udziału w wyborach wójta sądowego. Protesty rajców wobec tego artykułu były tak silne, ponieważ komisarze orzekli dodatkowo o wyborze wójta sądowego (*advocatus iuratus*) z grona ławników, co potwierdził Zygmunt Stary. Dotychczasowa tradycja zastrzegała wybór na to stanowisko w Lublinie wyłącznie rajców tzw. starych. Pomijając pewne uniezależnienie ławy sądowej od rady po wprowadzeniu nowego przepisu, powodem protestów było pozbawienie grupy rządzącej dochodów z tego intratnego stanowiska. Wzrastająca rola handlowa Lublina, jak i jego rozwój ludnościowy sprawiały, iż były one duże.⁹

Drugą grupę zagadnień szeroko omawianą w dekreście komisarskim stanowiły problemy związane z funkcjonowaniem gospodarki miejskiej oraz zarządzania finansami. Dekret postanawiał wprowadzić:

⁵ *Ibid.*, rozdział I.

⁶ Zob. R. Szczygieł: *Konflikt mieszczaństwa lubelskiego z radą miejską w r. 1522*, „Rocznik Lubelski”, t. XVI, 1973, s. 93—102.

⁷ Oryginał w Bibliotece im. H. Łopacińskiego w Lublinie (dalej — Bibl. Łop.), nr 1730; Kopia w Metryce Koronnej, ks. 35, s. 800—806.

⁸ *Ibid.*

⁹ Po r. 1522 dochody wójta były wpłacane do kasy miejskiej. Por. uchwałę miejską z r. 1531 nakazującą szafarzom pilne przestrzeganie, aby wszystkie czynsze „*tam advocatiales, quam etiam civiles [...]*” były spisywane. Wilkierze XV—XVII w. wyd. L. Białkowski. Lublin 1928, s. 7.

1) obowiązek corocznej kontroli rachunków miejskich przez wójta sądowego i dwu cechmistrzów,

2) wybór jednego z szafarzy miejskich z grona pospółstwa, przez co miało ono możliwość wglądu w politykę finansową miasta.

Jeśli dodamy do tego znaczne ograniczenie swobody rajców w zakresie dysponowania majątkiem miasta, możemy stwierdzić, iż ograniczenia ekonomiczne stanowiły najpoważniejszy kompleks osiągnięć opozycji.

Niezwykle istotne były również sformułowania traktujące o funkcjonowaniu gminy miejskiej, wśród których wyróżniają się artykuły normujące tok urzędowania rady oraz obowiązki rajców względem całej „Rzeczypospolitej miejskiej”. Nakazano więc rajcom przynajmniej raz w kwartale rewidować ulice i drogi oraz naprawiać zepsute miejsca (art. 8). Rola handlowa Lublina sprawiała, iż punkt ten był bardzo istotny dla interesów całego miasta. Poza tym zakazano rajcom przychodzić z bronią na posiedzenia (art. 10), które miały odbywać się raz lub dwa razy tygodniowo (art. 11). Dekret polecał, aby w czasie obrad rajcy rozważali sprawy „dobru miasta służące, a nie zgubić pospółstwa” — jak określono.¹⁰

Tę część wyroku komisarzy można uznać za próbę sformułowania szczegółowych przepisów dla działalności rady miejskiej. Jak więc odniosła się ona do tych poczynań? Pełna odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa, gdyż dla lat 1522—1523 i późniejszych brak ksiąg radzieckich.¹¹ Zachowany materiał pozwala jednak zorientować się w zasadniczych poczynaniach grupy rządzącej.

Jeszcze przed przybyciem komisji królewskiej, w wyniku wyborów z 14 maja, do rady powołano ludzi najmniej obciążonych zarzutami opozycji: Jana Suchegopołcia, Mikołaja Wiśniowskiego, Walentego Rachańskiego oraz Tomasza pisarza.¹² Chciano w ten sposób złagodzić ataki zbuntowanego mieszczaństwa, którego zarzuty po tych wyborach skierowane zostały ku osobom prywatnym, jakimi byli rajcy z lat poprzednich. Atakowano więc ludzi, a nie instytucję. Wybieg ten z punktu widzenia interesów miasta należy ocenić pozytywnie, gdyż w ten sposób ratowano w jakimś sensie autorytet rady miejskiej, co w obliczu narastającego konfliktu mieszczańsko-szlacheckiego nie było bez znaczenia.

Grupa rządząca obrała więc taktykę uników i łagodzenia istniejących spięć, odwołując zarazem wprowadzenie w życie wyroków królewskich. O takiej postawie ludzi sprawujących władzę w Lublinie świadczą wyda-

¹⁰ Bibl. Łop. 1730.

¹¹ Pierwsza rozpoczyna się dopiero w r. 1534. Por. WAPL, Księgi miasta Lublina (dalej — KmL), nr 144: *Acta consularia z lat 1534—1537*.

¹² Zob. Szczygieł: *Walki...*, s. 80—81. Tutaj szersze omówienie tego posunięcia.

zenia z lipca 1522 r. Do grodu wpłynął wtedy protest pospólstwa lubelskiego na rajców, że ci w dniu 16 lipca „wbrew artykułom z dekretu Panów Komisarzy przez króla aprobowanych nie pozwolili pospólstwu wybrać spośród siebie szafarza”.¹³ W czasie tego zebrania i następnego, odbytego 18 lipca, rajcy zaproponowali ze swej strony na urząd wójta sądowego kandydatury ludzi związanych z grupą rządzącą, a wchodzących w skład ławy wybranej 14 maja 1522 r.¹⁴ Pospólstwo jednak tych kandydatur nie przyjęło, co spowodowało kolejny protest rajców na społeczność miejską, iż utrudnia egzekucję wyroków królewskich.¹⁵

Fakty te dostatecznie, jak się wydaje, charakteryzują nam postawę rady, która formalnie chciała uchodzić za gorliwego wykonawcę decyzji władz, ale wprowadzając je w życie usiłowała obsadzić sporne urzędy ludźmi zaufanymi. Taktyka taka przyczyniła się do odwołania ostatecznego rozstrzygnięcia. Dawała radzie ponadto korzyści innej natury. Wydaje się, iż w miarę upływu czasu opozycja malała. Elementy bardziej zachowawcze, zbliżone do grupy rządzącej, przechodziły na jej stronę, licząc na dożalne korzyści, a może w obawie przed radykalizacją ruchu. Przykładem takiej postawy może być ławnik Mikołaj Miturka, z zawodu szewc, któremu opozycja zarzuciła w lipcu 1522 r., że „odstąpił od nas i nie chciał stać po naszej stronie do końca”.¹⁶

Taktyka odwołania i kluczenia skutkowała do lutego 1523 r. Jak wynika z zapisów grodzkich¹⁷, rajcy odmówili wtedy podstaroście J. Górskiemu udzielenia swej zgody na przeprowadzenie kontroli rachunków miejskich przez wyznaczone kolegium dwóch cechmistrzów, wójta i ławników. W spór wdał się starosta lubelski Jan Pilecki. Najwidoczniej znierpliwiły go przedłużające się pertraktacje w mieście, a może otrzymał polecenie od króla. Dlatego w dniu 21 lutego podczas wyborów, gdy strony nie mogły dojść do porozumienia w sprawie kandydatury wójta sądowego, narzucił im swoją.¹⁸ Wójtem „z woli starosty i zgodnie z dekretem królewskim został Michał Kropidło”, dotychczasowy ławnik (od 1519 r.).¹⁹ Następnie pod bacznym okiem starosty odbyły się wybory szafarzy miejskich oraz złożenie sprawozdania z finansów miejskich.²⁰

Pierwszy etap rozgrywki o wprowadzenie w życie dekretów królewskich zakończył się więc przegraną grupy rządzącej. Epilog był niebezpieczny z punktu widzenia interesów całego miasta. Interwencja starosty

¹³ WAPL, Księgi grodzkie Lubelskie (dalej — KgL), In. 1, s. 317v.

¹⁴ *Ibid.* oraz s. 342.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*, s. 342.

¹⁷ WAPL, KgL, In. 1, s. 355.

¹⁸ *Ibid.*, s. 357.

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ WAPL, KgL, nr 238; *Acta perceptorum et expensorum z lat 1520—1538*. s. 24

była przecież typową ingerencją w wewnętrzne sprawy miejskie, powszechnie stosowaną w XVI w., gdy starostowie usiłowali podporządkować sobie miasta królewskie.²¹ Wykorzystywali oni każdą okazję aby osłabić rady miejskie, które były ich głównym przeciwnikiem w miastach. W tym kontekście należy chyba ujmować decyzje starosty, który poparł pospółstwo, zapewnił egzekucję wyroków królewskich, ale zarazem stworzył sobie możliwości interwencji na przyszłość.

Starosta doraźnie wykorzystał trudności rajców lubelskich i poparł przed królem żądania Żydów podzameckich co do rozszerzenia ich wolności, ograniczonych wyrokiem z 1521 r.²² W konsekwencji 27 lutego, a więc w kilka dni po mediacji starościńskiej w Lublinie król wydał w Krakowie przywilej znacznie rozszerzający uprawnienia handlowe Żydów.²³

Interwencja starosty zlikwidowała roczne konflikty pomiędzy radą a pospółstwem, lecz oficjalnym zakończeniem tumultu był dopiero wyrok królewski wystawiony podczas sejmu w Krakowie 11 kwietnia 1523 r.²⁴ Z treści tego dokumentu wynika, iż władze państwowe potraktowały ponowne rozpatrzenie sporów lubelskich jako uzupełnienie decyzji z roku 1522.²⁵

Dekret ten jest niezwykle istotny dla całościowej oceny poczynań rady miejskiej oraz jej celów politycznych. Dyspozycja jego ponownie traktuje o sposobie wyborów wójta sądowego przez kolegium. Skład tego kolegium został zmieniony. Dekret z 21 czerwca 1522 r. przewidywał, że prawo wyborcze będą mieli „rajcy [...] wraz z 2 cechmistrzami z każdego cechu i rzemiosła [...]”.²⁶ Obecnie zdecydowano, że „cechy spośród siebie wybiorą po jednym mężu wypróbowanej cnoty. Pozostałe zaś pospółstwo, które cechów nie posiada, a to kupcy i inni ludzie bez rzemiosła i zrzeszenia się pożywienia szukający, spośród siebie wybierze 5 mężów wypróbowanej cnoty, którzy to wraz z delegatami cechów wybierać będą z rajcami wójta sądowego.”²⁷ Tak więc nowa ordynacja przewidywała zmniejsz-

---

²¹ Zob. S. Kutrzeba: *Autonomia miast królewskich w XVI w.* [w:] *Księga pamiątkowa ku czci O. Balzera*, t. II, Lwów 1925; J. Bieniarzówna: *Proces ograniczenia autonomii miast małopolskich w pierwszej połowie XVI w.*, „Małopolskie Studia Historyczne”, 1965, R. 6.

²² *Materiały do historii m. Lublina. 1317—1792*, wyd. J. Riabinin, Lublin 1938, nr 116; M. Bałaban: *Historia i literatura żydowska*, t. III, Lwów 1925, s. 156 napisał, iż „Żydom lubelskim ukrócono przywileje”.

²³ Oryginał tego dokumentu nie zachował się. Kopie w MK, ks. 37, s. 385—385v oraz WAPL, KgL, Ins. 4, s. 49v—50 (z oryginału).

²⁴ Or. WAPL, DmL, nr 33.

²⁵ S z c z y g i e ł: *Walki...*, s. 111.

²⁶ Zachowała się jedynie kopia wystawcy wpisana do Metryki Koronnej, ks. 35, s. 799.

²⁷ WAPL, DmL, nr 33.

szenie o połowę przedstawicielstwa rzemiosła. Do 10 przedstawicieli tej grupy zawodowej²⁸ dochodziło teraz „pięciu mężów” również *virtute probate*, wybieranych przez pozostałe grupy zawodowe mieszczan.

Nasuwa się pytanie, jakie przyczyny złożyły się na tę zmianę, oraz w czym interesie została ona przeprowadzona? Zanim na nie odpowiemy przyjrzyjmy się delegacji, która udała się do Krakowa i otrzymała omawiany dokument. Stanowili ją rajcy: Walenty Rachański i Adam Malowany²⁹, oficjalnie wysłani jako przedstawiciele miasta na sejm koronny. Wyjechali oni przed 1 marca³⁰, a więc wkrótce po wyborach i mediacji starosty. Jadąc do Krakowa, rajcy wzięli z kasy miejskiej 30 grzywien.³¹ Następnie, około 22 marca pojechał do nich Hieronim Lipski.³² Zawiózł on być może dodatkowe dowody na poparcie przedłożonych królowi próśb, lub pieniądze potrzebne na „podarki”. Pieniądze posyłano do Krakowa jeszcze dwukrotnie, w dniu 12 kwietnia 6 grzywien a 12 czerwca 1 kopę.³³ Najwidoczniej delegaci prosili o dodatkowe sumy w związku z wydatkami, jakie poczynili, aby uzyskać korzystny dla rady i grup z nią związanych wyrok królewski. Tak właśnie należy ocenić dekret z 11 kwietnia 1523 r. Skład delegacji już na pierwszy rzut oka sugerował w czym imieniu będzie ona działała. Dwaj rajcy, wsparci następnie przez H. Lipskiego, którego również należy zaliczyć do bogatszych obywateli lubelskich³⁴, poczynili odpowiednie kroki, aby doprowadzić do złagodzenia treści dekretu komisarskiego z czerwca 1522 r.

Zabiegi wysłanników grupy rządzącej powiodły się. Nowy dokument ograniczył poważnie rolę rzemieślników w kolegium wyborczym, a także zmniejszył jego liczebność o 5 osób.³⁵

Przed ogłoszeniem wyroku ponownie rozpatrzono wszystkie punkty sporne. Świadczy o tym tzw. dodatek w dokumencie z r. 1523. Po powtórzeniu wraz z nową dyspozycją treści dyplomu z czerwca 1522, dokument zawiera wyjaśnienie artykuły czwartego wyroku komisarskiego, dotyczącego corocznych sprawozdań z rachunków miejskich. Król postanawia, że cechmistrze, którzy wraz z wójtem mają dokonywać tej kontroli, powinni być wybierani przez pospólstwo.³⁶ Wobec niejasnego sformułowania tego

²⁸ W Lublinie do lat trzydziestych XVI w. funkcjonowało 10 cechów. Por. spis cechmistrzów z r. 1530. WAPL, KmL, 3, s. 238.

²⁹ WAPL, KmL, 238, s. 87.

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*, s. 90.

³³ *Ibid.*, s. 91 i 96.

³⁴ Por. uwagi w pracy: Szczygieł: *Walki...*, s. 114—116.

³⁵ Zmniejszono o połowę reprezentację rzemiosła, dodano zaś 5-ciu przedstawicieli pozostałych grup pospólstwa.

³⁶ WAPL, DmL, nr 33.

artykułu w poprzednim wyroku rajcy najprawdopodobniej chcieli ten wybór uzależnić od siebie. Stąd opór w opozycji w lipcu 1522 r. oraz odmówienie sprawozdania z polecenia podstarościego. W lutym 1523 przedstawicielstwo było chyba wybrane przez pospólstwo.

To, co nie udało się rajcom w przypadku art. czwartego, w pełni powiodło się w odniesieniu do treści dwunastego. Komisarze zabraniali w nim szynkowania piwa i miodu w domach rajców.³⁷ Obecnie król stwierdził: „Ponieważ zaś wspomniani nasi komisarze pod naciskiem pospólstwa wydali zarządzenie, że rajcy nie powinni szynkować piwa i miodu syconego, lecz tylko wina i małmazyję, My biorąc pod uwagę, że rajcy przy administrowaniu Rzeczypospolitą (miejską — R.Sz.) i przy należytych załatwianiu jej spraw zaniedbują najczęściej interes rodzinny i domowe korzyści, dlatego poprawiając artykuł dotyczący tego pozwalamy rajcom prowadzić dawnym zwyczajem propinację piwa, miodu syconego i innych płynów, czego niech przestanie zabraniać pospólstwo”.³⁸

Wiemy już teraz, o co zabiegali w Krakowie wysłannicy grupy rządzącej. Chodziło o przywrócenie rajcom prawa do wyszynku trunków, które przynosiły im znaczne dochody. Należały one przecież do najważniejszych źródeł bogactwa w strukturze feudalnej gospodarki. Uzmysłowienie sobie, jakie mogły być dochody w Lublinie, wielkim emporium handlowym w tym czasie, prowadzi do wniosku, że rajcy mieli o co zabiegać.

Reasumując dotychczasowe rozważania na temat wyroku z 11 kwietnia 1523 r. należy stwierdzić, iż wzmocnił on pozycję rajców na terenie miasta w porównaniu z wyrokiem komisarskim. Przejawiało się to w obaleniu zarówno zakazu wyszynku trunków w domach rajców, jak i nowej ordynacji wyborczej wójta sądowego. Wyjaśnienia artykułu czwartego, mającego na celu pacyfikację sytuacji w Lublinie, nie można ujmować jedynie jako sympatii króla dla pospólstwa. Dobra gospodarka miejska i dokładna jej kontrola leżała w interesie pospólstwa, ale także w interesie królewskim. Wyższe dochody miasta oraz prawidłowe obroty jego majątkiem oznaczały większą wypłacalność względem władz państwowych i mniejsze zabiegi o libertacje podatkowe, a tym samym dostarczały skarbowi dodatkowych wpływów. Stąd chyba stanowisko Zygmunta Starego, nakazujące ścisłą kontrolę gospodarki miast.

Kompromisowe zakończenie tumultu w r. 1523 nie zlikwidowało zasadniczych przyczyn sporów.³⁹ Linie polityki rady i ludzi wokół niej skupionych można określić jako dążenie do obchodzenia i likwidacji decyzji wydanych w czasie tumultu. Opozycja z kolei dążyła do ugruntowania

³⁷ Bibl. Łop. 1730.

³⁸ WAPL, DmL, nr 33.

³⁹ Zob. S z c z y g i e ł: *Walki...*, rozdz. VI i VII.

wpływu na rządy miastem. Cele te charakteryzowały całokształt sytuacji wewnętrznej w Lublinie w ciągu następnych czterdziestu lat (po r. 1522). Zanim jednak doszło do kolejnych starć, w ciągu kilku następnych lat zreorganizowano funkcjonowanie gminy miejskiej, przystosowując je do potrzeb i wymogów czasu.

Reorganizacja objęła przede wszystkim sfery ustroju i administracji miasta. Tok powoływania i urzędowania władz miejskich został unormowany szczegółowymi przepisami, zreorganizowano kancelarię miejską, sądy działały sprawnie i regularnie, a księgi były prowadzone starannie.⁴⁰ Wzmogła się także troska o wygląd miasta i jego urządzeń municypalnych, które dopiero teraz zostały odbudowane po zniszczeniach pożaru w 1515 r. Oceniając zaś działalność rady miejskiej trzeba stwierdzić, iż w czasie tumultu oraz później konsekwentnie broniła ona swej pozycji, wykorzystując wszystkie czynniki, jakie miała do dyspozycji. Wydarzenia z lat 1522—1523 ograniczyły jednak w pewnym stopniu możliwości nadużyć oraz wykorzystywania władzy dla potrzeb prywatnych grupy rządzącej. W tym leży wielkie znaczenie tumultu.

РЕЗЮМЕ

В настоящей статье рассматривается позиция городского совета Люблина во время выступлений люблинского мещанства против его власти. Олигархическое правление группы патрициев, объединившихся вокруг городского совета, вызвали сначала недовольство, а потом открытое выступление (февраль или март 1522 г.) бедных слоев мещанства. Оно требовало реорганизации городского управления, упорядочения администрации и финансов.

Следствием этих событий было прибытие королевской комиссии, которую возглавлял канцлер К. Шидловский. Если во время первого периода волнений совет решительно выступал против требований оппозиции, то под влиянием политической линии медиаторов, заинтересованных в усмирении волнений, совет начал применять тактику уклонов и смягчения столкновений, которую он успешно проводил до февраля 1523 г. Решительное вмешательство старосты, претворявшему в жизнь королевский указ от 21 июня 1522 г. и навязавшему враждующим сторонам свою волю, прекратило волнения в городе. Действия членов совета в апреле 1523 г. не только в какой-то степени смягчили неблагоприятные для них последствия некоторых королевских решений, но и определили дальнейшую линию поведения правящей группы, стремящейся к ликвидации невыгодных ей последствий волнений.

RÉSUMÉ

Cette étude décrit l'attitude du conseil municipal de Lublin lors des émeutes de la bourgeoisie de cette ville, dirigées contre ses autorités. Le régime oligarchique d'un groupe de patriciat concentré autour du conseil municipal a causé le mécon-

⁴⁰ *Ibid.*, rozdz. VI.

tentement et ensuite l'opposition ouverte des groupes bourgeois plus pauvres, en février ou en mars 1522. Les bourgeois exigeaient la réorganisation des autorités municipales et l'arrangement de l'administration et des finances.

Les événements du premier trimestre de 1522 ont eu pour suite la médiation royale faite à Lublin par la commission dirigée par le chancelier Krzysztof Szydłowiecki. Dans la première période du tumulte, le conseil était décidément contre les revendications de l'opposition, mais sous l'influence de la ligne politique représentée par les commissaires tendant à la pacification de la situation dans la ville, il a choisi la tactique de détours et d'adoucissement des conflits, menée avec bon résultat jusqu'à février 1523. L'intervention décisive du staroste qui a imposé sa volonté aux parties en litige, a mis fin au tumulte, introduisant en pratique les dispositions royales du 21 juin 1522. Les démarches des conseillers en avril 1523 ont atténué, en certain sens, le ton leur étant défavorable de certaines décisions royales et, en même temps, ont défini la ligne future de l'activité du groupe gouvernant pour les années suivantes, quand il tiendra à la liquidation des résultats du tumulte désavantageux pour eux.